

Langeland beklager hva han skrev om dommer Zimmer

Hevder at han ikke har villet rette personlige beskyldninger mot noen, men bare «gi et bilde»
Retten avslår på ny hans begjæring om å få vitneførselen utsatt

Major Langeland møtte i går opp i retten med en ny begjæring om at den rettslige etterforskning i hans sak måtte utsettes inn til han hadde fått anledning til å sette seg inn i sakens dokumenter og engasjert forsvarer. Han begrunnet begjæringen med at han ellers ikke ville kunne eksaminere vitnene fullstendig og at det ikke på et tidligere tidspunkt hadde vært antydning at etterforskningen ville bli rettet direkte mot ham. Han besværet seg også over at det han hadde skrevet i sin bok var blitt oppfattet som personlige beskyldninger. Hans mening med boken hadde bare vært å gi et bilde av det daglige samarbeid med tyskerne og NS, som hadde foregått rundt omkring i departementene, og sammenligne dette med hva der senere var blitt betraktet som landssvik.

Da setteriksadvokaten protesterte mot utsettelsen, forlangte Langeland kjennelse.

I kjennelsen heter det at Langeland ikke er siktet av påtalemyndigheten, men selv har begjært seg siktet. Han har fått lovlig stevning og er gitt anledning til å kortvare utlån av dokumentene. De avhørte vitner vil kunne innstevnes på ny for det tilfelle at han har tilliggsspørsmål å stille dem. Det forelå ikke tilstrekkelig grunn til å avbryte vitneførselen, så meget mer som rikssadvokaten hadde meddelt at når de til i dag innstevnte vitner var avhørt, ville saken bli utsatt en måneds tid. Begjæringen ble avslått.

Første vitne i går var ekspedisjonssjef Marius Nygaard i Justisdepartementet. Vitnet forklarte seg i alt vesentlig overensstemmende med fylkesmann Platou om de paraferinger av de rundskrivelser fra departementet som han hadde vært med på.

Langeland: — Føler De Dem injuriert av det som er anført om Dem i min bok?

Nygaard: — Jeg har betraktet det som en urettferdig kritikk fordi bakgrunnen for det hele og sammenhengen ikke er kommet fram. Hvorvidt De har skrevet er injuriert vil jeg overlate til andre å bedømme.

Med henblikk på rundskrivelsen til dommerne spør Langeland om vitnet, da han parafererte, var klar over at medlemskap i NS var straffbart.

Nygaard: — Jeg personlig — og jeg tror det samme var tilfelle med de andre i departementet — hadde på det tidspunkt ikke overveid om medlemskap i NS kunne subsummeres under noen straffelovsbestemmelse. Jeg delte bare den alminnelige oppfatning at innmeldelse i NS var en nasjonalt sett forkastelig handling.

Advokat Thommessen: — Var De klar over at NS samarbeidet med tyskerne?

Vitnet: — Ja, derom kunne det jo ikke være tvil.

Ekspedisjonssjef Johannes Halvorsen er neste vitne. Om ham heter det i Langelands bok at han i september 1940 «tok ansettelse som byråsjef i Jonas Lies nyopprettede nazistiske politidepartement». Halvorsen berikter straks dette til at han allerede i 1939 var utnevnt til byråsjef i Justisdepartementets 3. politikontor og altså ikke lot seg befordre av nazistene.

Langeland har i sin bok glengitt en del rundskrivelser som Halvorsen dels har paraferert, dels undertegnet, og han sier at Halvorsen derved medvirket til å gi det norske politi ordre om å innberette saker av politisk karakter, til å ikke overholde forbudet mot å vise fram frimerker med kong Haakon's bilde på, til å anstille «etnisk etterforskning» mot nordmenn som gikk med skillemyntnål i jakkeoppslaget med H 7 vendt ut og at han sammen med Jonas Lie ga det norske politi ordre til å arrestere ordmenn som demonstrerte ved noforestillinger.

Vitnet forklarer at rundskrivelsen om innberetningen av politiske er, om skillemyntnålene og om budet mot salg av Veckojournalen ble utsendt av Jonas Lie. Hva angår rundskrivelsen om frimerkene så var dette en riden mot tyskernes fortolkning av et tidligere offentliggjort

tysk forbud mot salg av nye frimerker med kongens bilde på. Tyskerne ville ha det til at det også var forbudt å selge brukte frimerker av denne art, men ved rundskrivelsen ble det gjort oppmerksom på at dette var tillatt.

Også ordren om arrestasjoner av demonstranter ved kinoforestillinger utgikk fra Jonas Lie etter tysk forlangende.

Bergsvik innskyter at en konstabel som arresterte en demonstrant under kinostreiken på Notodden, er blitt straffet for det.

Halvorsen: — Dertil kan jeg bare svare at det ved en høyesterettsdom i april i fjor ble fastslått at politiets innskriden mot slike demonstrasjoner ikke var straffbar.

Om byrettsdommer Fredrik Zimmer har Langeland skrevet at han satt som sekretær i Justisdepartementet under hele okkupasjonen og laget konsepter til flere rundskrivelser og andre dokumenter med sterk nazistisk tendens.

Dommer Zimmer mer opplyser som vitne at han ble avskjediget fra sin stilling i departementet i desember 1941 «av politiske grunner». Videre kan han dokumentere at de nazistiske betonte passusser i skrivelserne, som Langeland siterer i sin bok, er tilføyes som Riisnæs eller andre nazister i departementet har gjort til hans konsepter, og som han altså ikke kan ha noe ansvar for.

Langeland: — Men påsa De ikke at Deres signatur ble fjernet når de renskrevne dokumenter når det var gjort tilføyes til Deres konsept?

Zimmer: — Så forutseende var jeg ikke. Og dessuten fikk jeg ikke alltid se dokumentene etterat de var renskrevet.

Langeland: — Ja, når det forholder seg slik, beklager jeg det jeg har skrevet om hr. Zimmer.

Advokat Thommessen: — Er det så å forstå at De tar tilbake hele avsnittet om hr. Zimmer?

Langeland: — Hvis det er slik som hr. Zimmer forklarer...

Thommessen: — Hvis det er? Trekker De vitnets utsagn i tvil på noe punkt?

Langeland: — Jeg har jo bare hatt dokumentene for meg slik som de forelå. Jeg kan ikke nu ta standpunkt til om jeg vil tilbakekalle alt.

Thommessen: — Men som enhver annen, som skriver offentlig, burde De vel kunne undersøke litt på forhånd.

Langeland: — Jeg vil spørre om hr. Zimmer føler seg injuriert av det jeg har skrevet.

Zimmer: — De har jo trukket visse slutninger med hensyn til min dommergjerning, og det kan vel få konsekvenser selv om jeg ikke personlig tar meg nær av det.

Som siste punkt i går ble behandlet en rundskrivelse som den 9. september 1940 ble sendt fra Sentralkontoret for rekvisisjoner og krigsskader til politikamrene om salg av 300 lastebiler til tyskerne. Ekspedisjonssjefene Rognlien og Leivestad forklarte seg om dette. Den første var den gang byråsjef og den andre sekretær ved Sentralkontoret.

Hensikten med sirkulæret var å bremse på det ukontrollerte salg av biler til tyskerne som foregikk, og som hadde antatt form av den rene svartebørs. Ved forhandlinger med tyskerne hadde man fått satt antallet av biler til 300 med forbehold om at tyskerne senere skulle kunne rekvirere 500 til, og gjennom Prisdirektoratet var det fastsatt prisbestemmelser for bilene.

Langeland påpeker det påfallende i at det i rundskrivelsen heter at det ikke måtte nevnes at det var tyskerne som skulle ha bilene. Alle visste at det ikke var andre kjøpere. Rundskrivelsen måtte virke som en ren oppfordring til folk om å selge sine biler til tyskerne, og etter frigjøringen har påtalemyndigheten ansett dette som straffbart.

Rognlien svarer at en ting er at myndighetene ikke kunne hindre tyskerne i å rekvirere det de etter Haagerkonvensjonen hadde rett til å skaffe seg, en annen ting er at en hvilken som helst privatmann flyr til fienden og fallbyr sin eiendom.

Den rettslige etterforskning fortsetter i dag med avhoring av politimester Welhaven og politinspektorene Tage Petersson og L'Abée-Lund som vitner.

Offenbar, morgen 7/5-49 s. 7

105701